

SØK3442 Forelesning 7: Introduksjon til makroøkonomi

29.09.2020 Joakim Blix Prestmo

Agenda - del 1: Makroøkonomi - et fugleperspektiv

- Økonomi fra et fugleperspektiv
- Hvorfor er makroøkonomi relevant?
- Viktige tema i makroøkonomi
- Makroøkonomisk politikk
  - Pengepolitikk
  - Finanspolitikk
  - Strukturpolitikk

Hva er makroøkonomi og hvorfor makroøkonomi relevant

- Fra fokus på individer til fokus på samfunnet som helhet
- Aggregerer opp fra individ/bedrift til næringsnivå og videre til nasjonal nivå
- Det ble tydelig under den store depresjonen på 30-tallet at økonomisk politikk måtte brukes for å stabilisere økonomien
- Makroøkonomi studerer hva påvirker prestasjonen til de ulike landene. Dermed får en et verktøy som kan si noe om hva som stimulerer økonomisk aktivitet
- Sett i lys av dagens økonomiske situasjon - viktig å vite
  1. Hvilke mekanismer som bidrar til redusert aktivitet og
  2. Hvilke politiske tiltak som kan få aktiviteten i gang

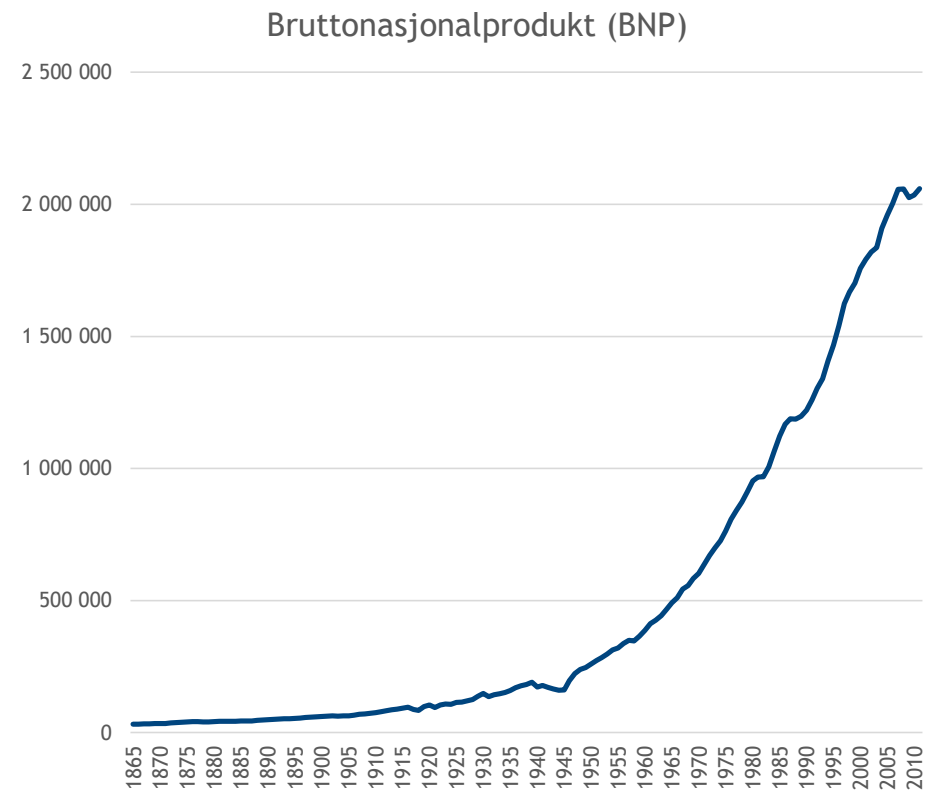
Viktige tema i makroøkonomi

- Økonomisk vekst og levestandard
- Produktivitet
- Konjunkturer
- Arbeidsledighet
- Inflasjon
- Handel og økonomisk integrasjon på tvers av land

Viktige tema i makroøkonomi: Økonomisk vekst og levestandard

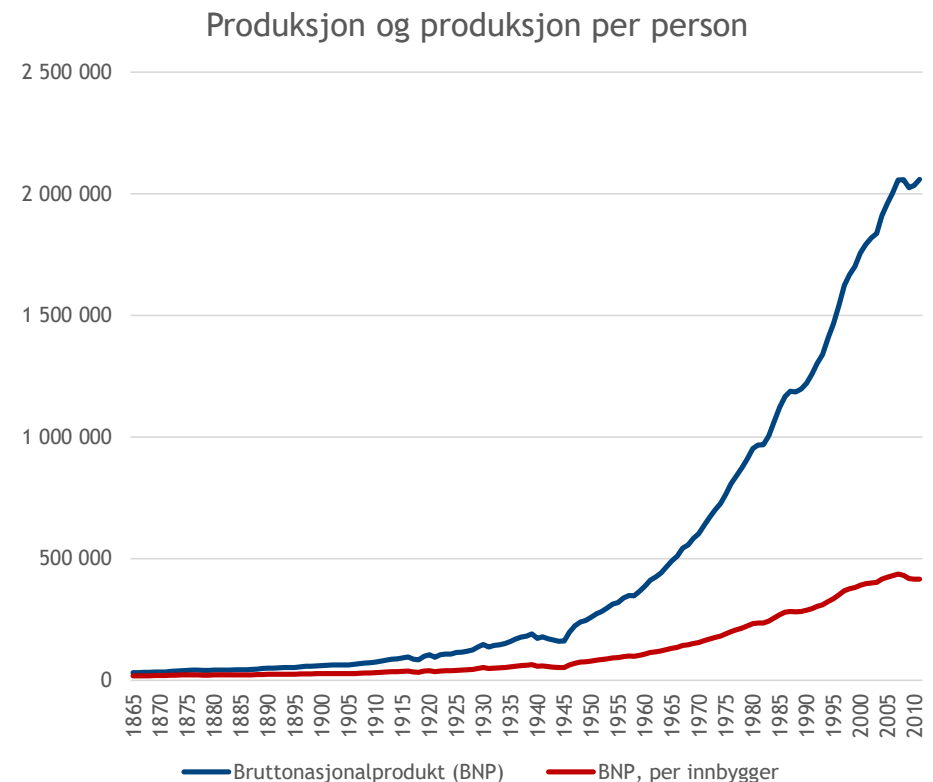
- Dramatisk bedring i samlet produksjon de siste 150-årene
- Dagens produksjonsnivå skyldes teknologisk utvikling og økt humankapital over flere hundre år
- Men, befolkningen har økt fra 1,7 mill. til over 5 mill.

Kilde: <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/ht-0901-bnp.html>

...forts

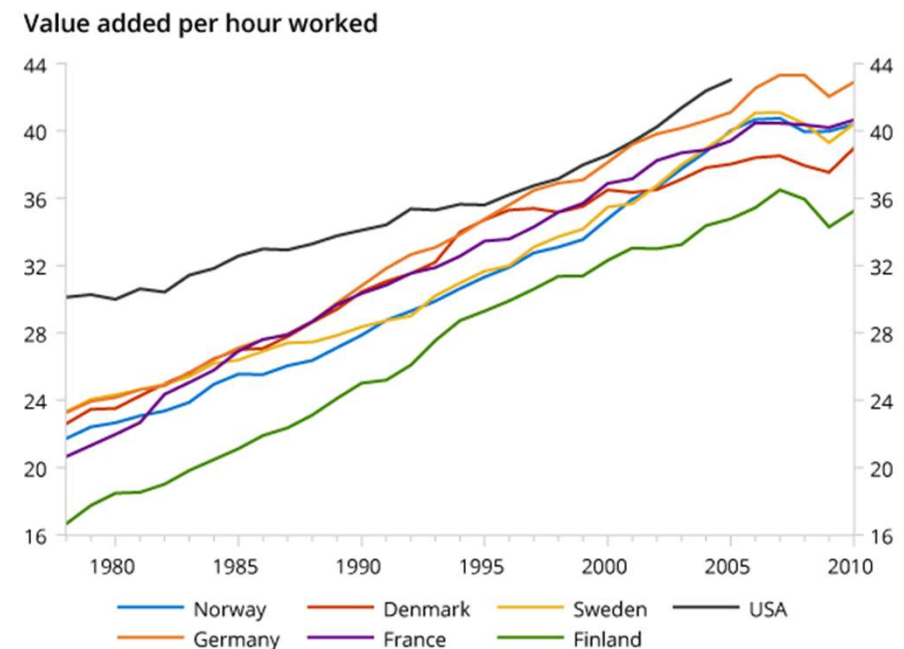
- Produksjon per person har ikke økt like mye, men 23 ganger høyere enn i 1864 og 6,5 ganger høyere enn i 1945
- Det har gjort det mulig og svært lønnsomt med utdanning.

Kilde: <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/ht-0901-bnp.html>

Viktige tema i makroøkonomi: Produktivitet

- Produktivitet sier noe om vår evne til å produsere en gitt mengde vare innenfor et gitt tidsrom
- Arbeidskraftsproduktivitet: Hvor mye en arbeider gjennomsnittlig produserer
- Produktivitet og produksjon er tett knyttet sammen
- Dess mer produktive vi er, dess mer kan vi konsumere
- Dermed: tett knytning mellom produktivitet og velferd

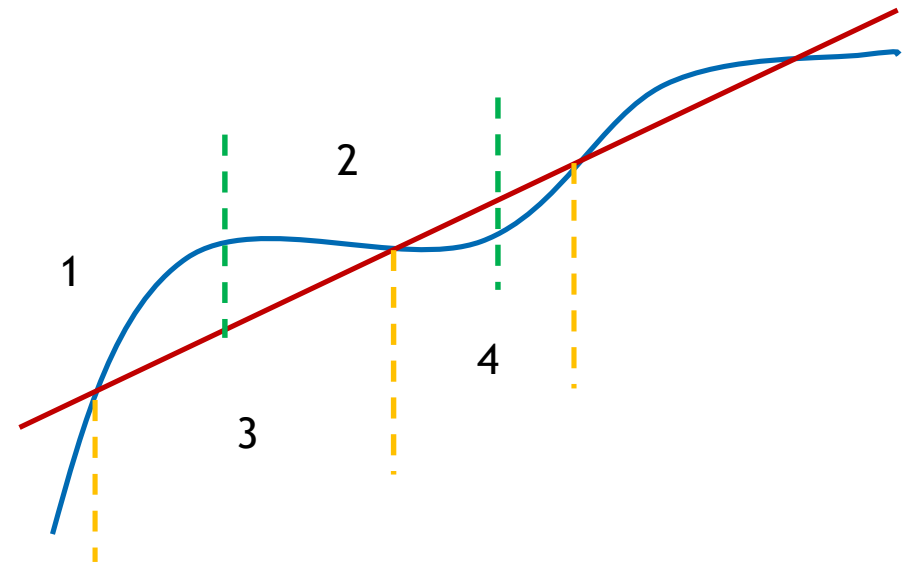

Sources: OECD and EU KLEMS, author's calculations. Measured in basic prices and USD using constant production PPPs from Timmer et al. (2006). All industries except petroleum and computers.

Kilde: Thomas Von Brasch (2015)

Viktige tema i makroøkonomi: Konjunkturer

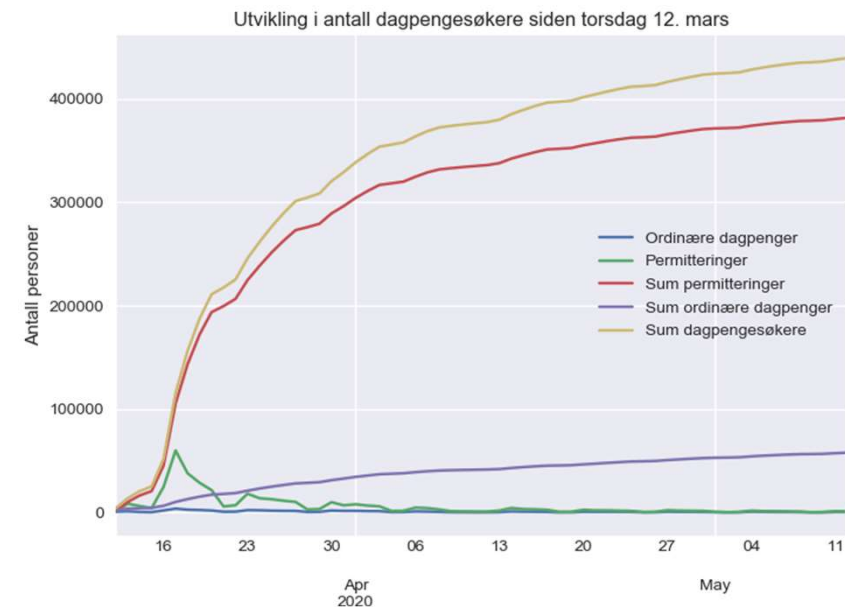
- Konjunkturer: Det at aktiviteten i økonomien svinger. Fra høy aktivitet til lav aktivitet
- Konjunktursykel består av fire faser:
  1. Konjunkturoppgang
  2. Konjunkturedgang
  3. Høykonjunktur
  4. Lavkonjunktur

Viktige tema i makroøkonomi: Arbeidsledighet

- Arbeidsledighet
  - De som er uten jobb og aktivt søker jobb
- Arbeidsstyrken
  - De som er i jobb og de som er arbeidsledige
- Uten for arbeidsstyrken
- Arbeidsledighetsraten
  - Antall arbeidsledige delt på arbeidsstyrken

Kilde: Nav

Viktige tema i makroøkonomi: Inflasjon

- Inflasjon sier noe om hvor raskt prisene på «vanlige» konsumprodukter stiger
- Perioder med veldig høy inflasjon - får sterke konsekvenser for folks atferd
  - Spiser opp gjeld
  - Gjør det lønnsomt å framskynde kjøp

Viktige tema i makroøkonomi: Økonomisk integrasjon mellom land

- Handel mellom land har store positive effekter
- Import og eksport henger stort sett tett sammen, men
- en kan få store avvik - handelsoverskudd/underskudd

Makroøkonomisk politikk

Skiller mellom

- Pengepolitikk
- Finanspolitikk
- Strukturpolitikk

Agenda - del 2: Måling av økonomisk aktivitet

- Brutto nasjonalprodukt
- Metoder for å måle BNP?
- Nominell og reelt BNP
- BNP og velferd
- Arbeidsledighet og arbeidsledighetsraten

Brutto nasjonalprodukt: Et mål på landets aktivitet

- Hvordan måle et lands produksjon/økonomiske aktivitet?
- **BNP:** Hvor mye en nasjon produserer i løpet av en gitt periode
- Markedsverdien til alle endelige varer og tjenester som produseres
- **Markedsverdi:** Rett og slett prisen på produktet «i butikk».
  - Inkluderer skatter og avgifter
  - Hva med aktiviteter som ikke handles? Husarbeid vs hushjelp, svart arbeid

...fort

- **Sluttprodukt:** Varer og tjenester til sluttforbruker
  - Konsumvarer og tjenester
  - Eksport
  - Investeringer
- **Innsatsvarer og tjenester** - produktinnsats
  - Varer og tjenester som brukes til å produsere sluttproduktet
- Bruttoprodukt (value added) eller **verdiskaping:** Merverdien som hver enkelt bedrift skaper gjennom produksjon av produktet

Metoder for å måle BNP

Tre metoder for å måle BNP

1. Utgiftsmetoden
2. Produksjonsmetoden
3. Inntektsmetoden

Utgiftsmetoden

- Ulike sluttkonsumenter:
  - Husholdninger
  - Bedrifter
  - Myndigheter
  - Eksport
- Summerer opp bruken av sluttprodukter fra hver av disse

$$Y = C + I + G + NX,$$

der Y = BNP, C = konsum, I = investeringer, G = Offentlige utgifter, NX - netto eksport

Produksjonsmetoden og inntektsmetoden

- Alternativ:
  - Summere verdiskapingen fra alle bedrifter
  - Summere arbeidstakers arbeidsinntekt (lønn, bonus, næringsinntekt) og kapitaleiernes avkastning

Nominell og reelt BNP

- Hva du betaler for et produkt avhenger av kvaliteten på produktet
- Fra et år til et annet øker prisen på produktet. Noe skyldes gjerne **kvalitetsøkning** og noe skyldes generell **prisvekst**.
- Et selskaps produksjon øker fra et år til det neste.
  - Skyldes **produktivitetsforbedring** - for gitt innsats - produserer bedriften mer
  - Og **prisøkning**
- Når vi studerer utviklingen i den økonomiske aktiviteten er vi ikke interessert i prisutviklingen.
  - Justerer (nominelt) BNP for prisvekst - reelt BNP
  - Enkelt sagt: **BNP justert for inflasjon**

BNP er ikke noe mer enn et mål på aktivitet

- Enighet om at BNP er *mangelfullt*, men likefult det beste alternativet
- Tar ikke hensyn til klima eller miljøeffekter
- Økt fritid pga kortere arbeidstid
- Frivillig arbeid
- Livskvalitet
- Økonomisk ulikhet
- BNP er nært knyttet til økonomisk velstand
  - Helse og utdanning, tilgjengelighet på varer og tjenester

Arbeidsledighet og arbeidsledighetsraten

- **Noen begrep**
  - **Sysselsatte, N:** De som er i arbeid (helt eller delvis)
  - **Arbeidsledige, U:** De som ikke får jobb
  - **Utenfor arbeidsstyrken:** De som ikke har jobb, eller som ikke aktivt søker jobb
  - **Arbeidsstyrken, L:** Summen av sysselsatte og arbeidsledige (de som ønsker/kan jobbe)
  - **Yrkesandelen:** Arbeidsstyrken som andel av befolkningen (i arbeidsfør alder)
- **Arbeidsledighetsraten:**

$$u = \frac{U}{L}$$

...forts

- Kostnader av ledighet
  - Økonomiske: alle ressurser blir ikke utnyttet, kostnadene «tas» i hovedsak av de arbeidsledige
  - Psykologiske: Psykisk krevende å stå utenfor arbeidslivet
  - Sosiale kostnader: Summen av økonomiske og psykologiske faktoren har sterke negative effekter for enkeltindividene og for samfunnet. Kan gi økt sosial uro, helseplager, kriminalitet, rusmisbruk
- Skiller mellom
  - Kortsiktig arbeidsledighet (mindre enn 6 mnd)
  - Langsiktig arbeidsledighet
  - Kroniske arb.ledighet

...forts

- Motløsarbeider
  - Folk som ønsker å jobbe, men som ikke har «motivasjon» nok til å søke jobb
  - Bør ses på som en del av de arbeidsledige
- Ufrivillig deltidsarbeider, såkalt undersysselsatt
  - Har jobb, men ønsker å jobbe mer.

Oppgave

- **Oppgave 1:** Søk opp <https://www.ssb.no/knr> og let i Tabell 4 for å finne hhv. Konsum (husholdninger og offentlig), (brutto)investeringer, og eksport, målt som andel av BNP

Litt om Norge

- Dere bør kjenne til norsk økonomi:
- <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/faktaside/norsk-okonomi>
- <https://www.ssb.no/kt>

